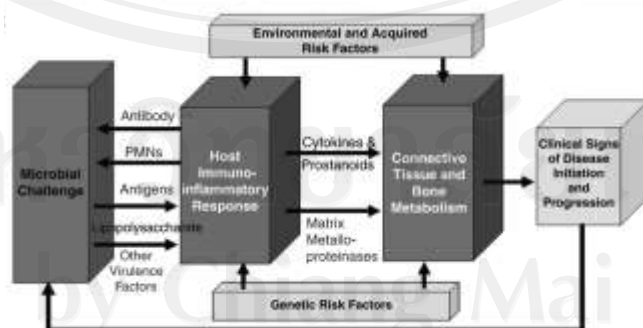

บทที่ 2

สรุปสาระสำคัญของเอกสารที่เกี่ยวข้อง

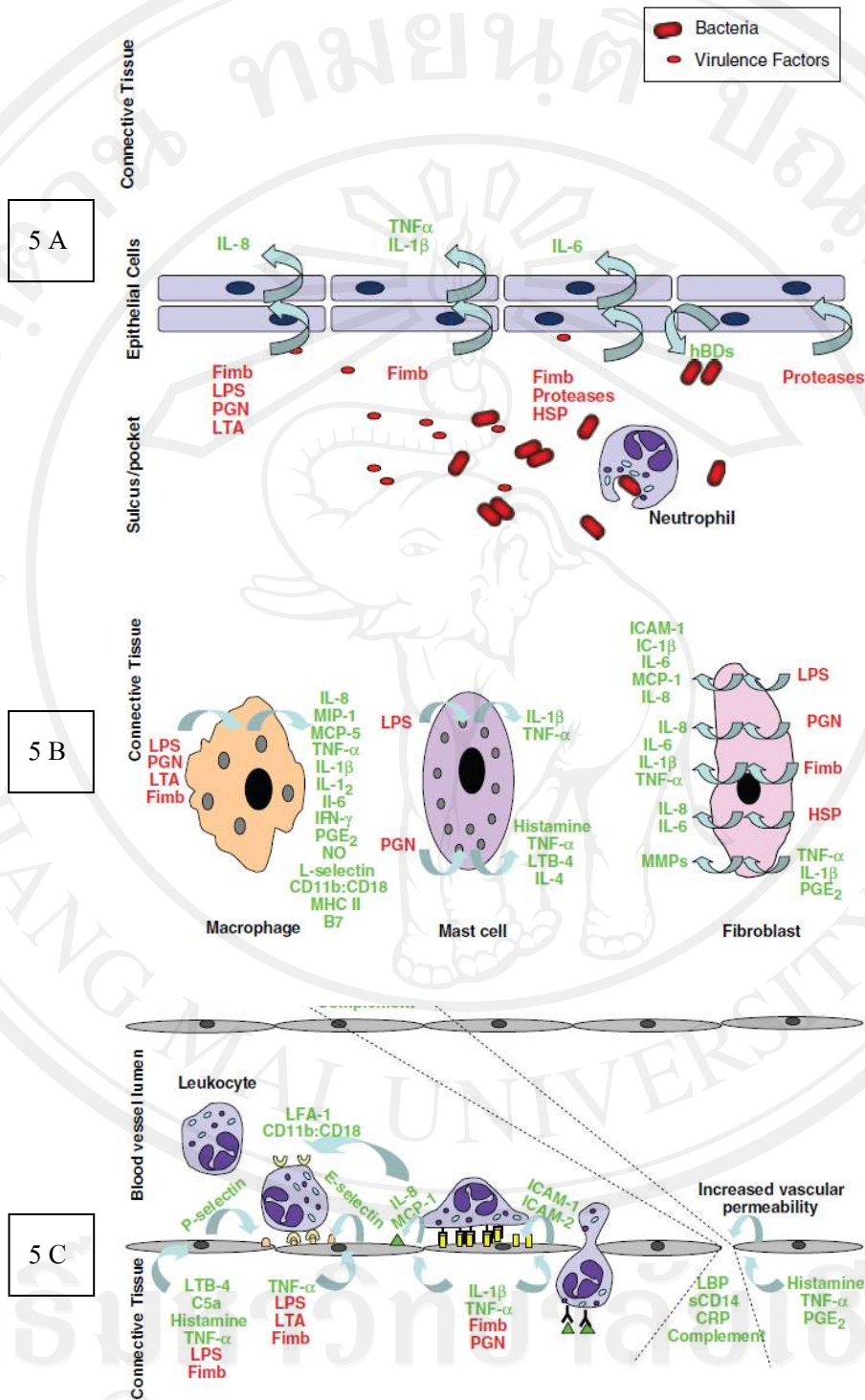
การศึกษาเกี่ยวกับโรคปริทันต์ในระยะแรก เชื่อว่าเกิดจากเชื้อแบคทีเรียเพียงอย่างเดียว แต่ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาความรู้ในงานวิจัยเพิ่มมากขึ้น พบว่าพยาธิกำเนิดของโรคปริทันต์เกิดจากปัจจัยหลายด้าน โดยเริ่มจากเชื้อที่เป็นสาเหตุของการเกิดโรค ได้แก่ เชื้อแบคทีเรียชนิดที่ย้อมติดสีแกรมลบ ไม่อาศัยออกซิเจนในการเจริญ หรืออาศัยออกซิเจนเล็กน้อยในการเจริญ (gram-negative, anaerobic or microaerophilic bacteria) ที่มียึดเกาะและตั้งถิ่นฐานบนพื้นผิวแข็งบริเวณใกล้ขอบเหงือกหรือใต้ขอบเหงือก จากการประชุมทางคลินิกปริทันต์วิทยาาระดับนานาชาติในปี 1996 (World Workshop on Clinical Periodontics 1996) สรุปว่าเชื้อที่เป็นสาเหตุสำคัญของโรคปริทันต์อักเสบ คือ เชื้อพอร์ไฟโรโมนัส จิงจิวัลิส (*Porphyromonas gingivalis*) เชื้อแทนเนอเรลลา ฟอรัซเซีย (*Tannerella forsythia*) และเชื้อแอคติโนบาซิลัส แอคทิโนมายซีเต็มโคมิแทนส์ (*Actinobacillus actinomycetemcomitans*) ซึ่งปัจจุบันถูกเรียกว่าเชื้อแอคทีเกรกิติบาคเตอร์ แอคทิโนมายซีเต็มโคมิแทนส์ (*Aggregatibacter actinomycetemcomitans*) ซึ่งไปกระตุ้นระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย ทำให้มีการสร้างสารสื่อกลางการอักเสบต่างๆ และเกิดการตอบสนองในรูปของการทำลายเนื้อเยื่อและกระดูกเบ้าฟัน ซึ่งกระบวนการที่กล่าวมานี้มีปัจจัยอื่นที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ได้แก่ ปัจจัยทางพันธุกรรมและสภาวะแวดล้อม ผลลัพธ์ที่ได้คือ อาการแสดงทางคลินิกของโรค รวมไปถึงการดำเนินของโรคด้วย (Page และ Kornman, 1997) (Kornman, 2008) ดังภาพ 4

ภาพ 4 แผนภูมิแสดงการเกิดโรคปริทันต์อักเสบ

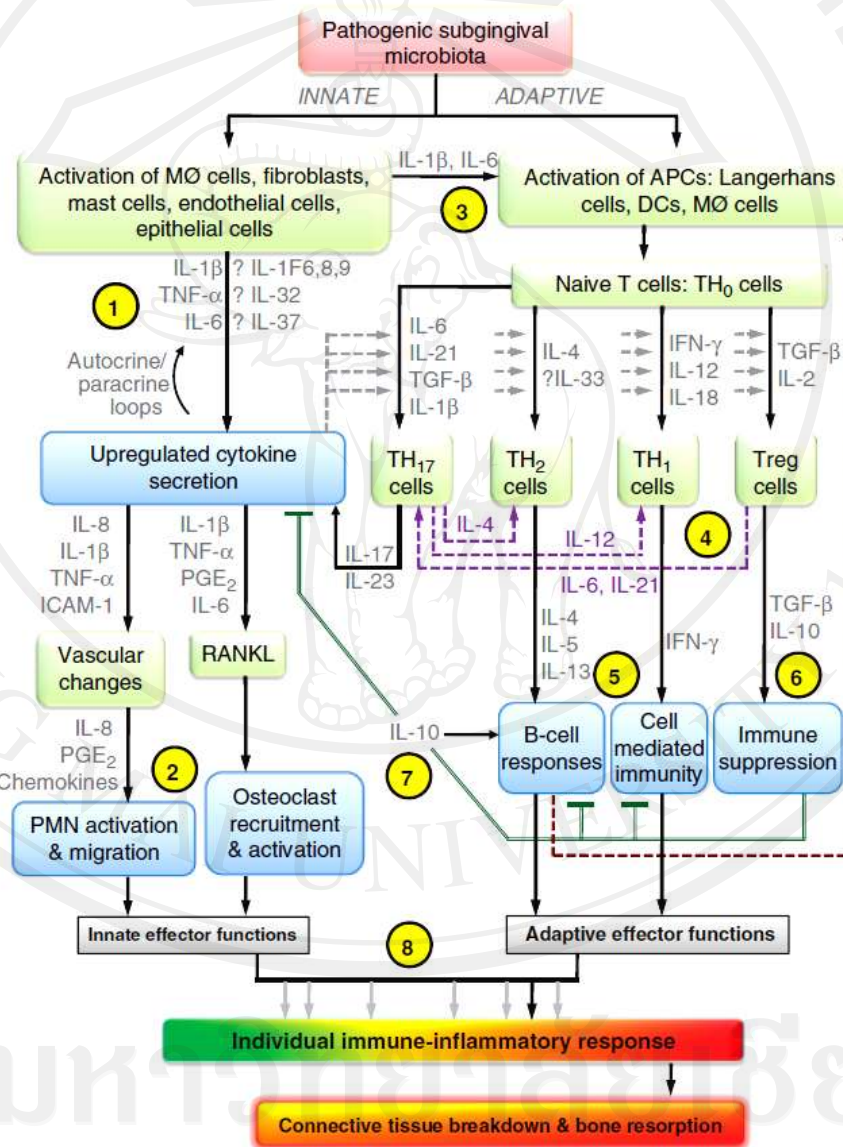
(แหล่งที่มาจาก Kornman, 2008)

กลไกในการเกิดโรคปริทันต์ เริ่มมาจากแบคทีเรียสายพันธุ์ต่างๆ ที่เป็นสารเร้าต่อต้าน (antigen) ที่อยู่ในคราบจุลินทรีย์เข้าสู่ร่างกายผ่านทางร่องเหงือก จากนั้นร่างกายมีกลไกการต่อต้าน ได้แก่ การหลุดลอกออกของเซลล์เยื่อบุผิว (epithelial shedding) การชะล้างของน้ำลายและน้ำเหลือง เหงือก (gingival crevicular fluid) เป็นต้น โดยที่เชื้อแต่ละชนิดมีความสามารถในการรุกรานด้วย กลไกและผลผลิตของเชื้อที่แตกต่างกัน เช่น ลิโปโพลีแซคคาไรด์ (lipopolysaccharide หรือ LPS) ที่พบได้ในแบคทีเรียชนิดที่ย้อมติดสีแกรมลบ และฟิมเบรีย (fimbria) ที่ช่วยในการยึดเกาะกับเซลล์ เยื่อบุผิว เป็นต้น โดยผลผลิตของแบคทีเรียเหล่านี้กระตุ้นให้เกิดการหลั่งสารต่างๆ ออกมาจากเซลล์ เยื่อบุผิว เช่น IL-1 และ TNF- α เป็นต้น ส่งผลให้เกิดการเหนี่ยวนำให้เซลล์อักเสบชนิดต่างๆ เข้ามายัง บริเวณที่มีการติดเชื้อ โดยเซลล์อักเสบในระยะเบื้องต้นที่มีความสำคัญ คือ เซลล์เม็ดเลือดขาวชนิด นิวโทรฟิล (neutrophil) ที่ทำหน้าที่กำจัดเชื้อแบคทีเรียบริเวณร่องเหงือก (ภาพ 5 A) เมื่อเชื้อแบคทีเรีย และผลผลิตต่างๆ ของเชือรุกล้ำเข้ามาบริเวณเนื้อเยื่อยึดต่อ (connective tissue) สารสื่อกลางการ อักเสบที่สร้างจากเซลล์เยื่อบุผิวจะเหนี่ยวนำให้เซลล์อักเสบชนิดต่างๆ เข้ามารวมบริเวณนี้ ได้แก่ เซลล์โมโนไซต์ (monocyte) แมคโครฟาจ (macrophage) เซลล์สร้างเส้นใย (fibroblast) และแมสต์ เซลล์ (mast cell) เป็นต้น เพื่อทำหน้าที่ในการสร้างและปลดปล่อยสารสื่อกลางการอักเสบและ เอนไซม์ต่างๆ ที่ส่งผลต่อการทำลายเซลล์แบคทีเรีย ดังภาพ 5 B นอกจากนี้สารต่างๆ ที่ถูกสร้างขึ้น เช่น IL-1 β , TNF- α , histamine รวมไปถึงผลผลิตของเชื้อแบคทีเรียต่างๆ สามารถกระตุ้นเซลล์ของ ผนังหลอดเลือดให้สร้างโมเลกุลที่ทำหน้าที่ในการยึดติดระหว่างเซลล์ของผนังหลอดเลือดและเซลล์ เม็ดเลือดขาว เช่น พี ซีเลคทิน (P-selectin) อี ซีเลคทิน (E-selectin) และอินเตอร์เซลล์ูลาร์ แอดฮีชัน โมเลกุล (Intercellular adhesion molecules หรือ ICAMs) เป็นต้น ส่งผลให้เซลล์เม็ดเลือดขาวสามารถ ออกมานอกหลอดเลือดและเคลื่อนที่มายังบริเวณที่มีการอักเสบตามความเข้มข้นของสารสื่อกลางการ อักเสบทำให้เกิดการทำลายเชื้อแบคทีเรียได้ (ภาพ 5 C) (Madianos และคณะ, 2005)

ภาพ 5 กลไกที่ระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายตอบสนองต่อโรคปริทันต์
(แหล่งที่มาจาก Madianos และคณะ, 2005)

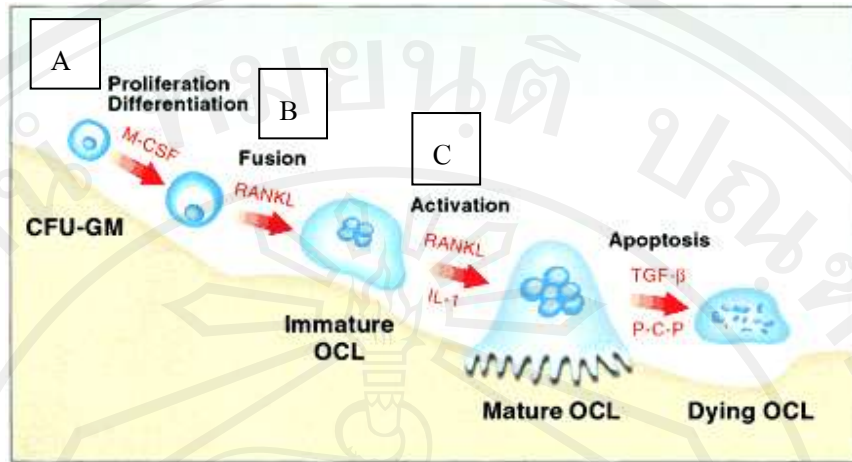
โดยสารสื่อกลางการอักเสบที่มีบทบาทในการทำลายอวัยวะปริทันต์ ได้แก่ ไซโตไคน์ชนิดต่างๆ (ภาพ 6) ซึ่งสามารถนำไปสู่การกระตุ้นระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย ทั้งระบบภูมิคุ้มกันที่มีมาแต่กำเนิดและเกิดขึ้นภายหลัง (innate and adaptive immune response) ส่งผลให้เกิดการทำลายเชื้อแบคทีเรียรวมทั้งอวัยวะปริทันต์ (Kinane และคณะ, 2011)

ภาพ 6 ไซโตไคน์ต่างๆ ที่มีบทบาทในการเกิดโรคปริทันต์
(แหล่งที่มาจก Kinane และคณะ, 2011)

นอกจากไซโตไคน์ต่างๆ ที่กล่าวมาแล้ว ยังมีโมเลกุลอื่นที่มีบทบาทในการทำลายอวัยวะปริทันต์อีก เช่น RANKL และ OPG เป็นต้น โดย RANKL มีบทบาทในการสร้างเซลล์สลายกระดูก ส่วน OPG มีบทบาทในการยับยั้ง RANKL ทำให้ลดการสร้างเซลล์สลายกระดูก จากการศึกษาทางคลินิกพบว่าระดับของ RANKL และ OPG มีความสัมพันธ์กับค่าทางคลินิกของโรคปริทันต์ อันได้แก่ ร่องลึกปริทันต์ นอกจากนี้ยังพบว่าค่า RANKL ต่อ OPG ในผู้ป่วยโรคปริทันต์อักเสบมีค่ามากกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่เป็นโรค (Crotti และคณะ, 2003) ในปี ค.ศ. 2007 Bostanci และคณะ ทำการวัดระดับของ RANKL และ OPG ในน้ำเหลืองเหงือกของผู้ป่วยโรคปริทันต์อักเสบ พบว่าค่า RANKL ต่อ OPG มีความสัมพันธ์กับความรุนแรงของโรค โดยเทียบกับความลึกของร่องลึกปริทันต์ โดยจะมีค่ามากขึ้นในผู้ป่วยโรคปริทันต์อักเสบชนิดเรื้อรังและโรคปริทันต์อักเสบชนิดก้าวร้าว มากกว่าในผู้ป่วยโรคเหงือกอักเสบและกลุ่มควบคุมที่ไม่เป็นโรค (Bostanci และคณะ, 2007)

จากการศึกษาที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่ามีสารหลายชนิดที่ส่งผลต่อกระบวนการสร้างและทำลายอวัยวะปริทันต์โดยเฉพาะกระดูกเบ้าฟัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสร้างเซลล์สลายกระดูก โดยกระบวนการนี้เริ่มจากการที่เซลล์ในกลุ่มโมโนไซต์-แมคโครฟาจ (monocyte-macrophage) ที่เรียกว่าแกรนูโลไซต์-แมคโครฟาจ โคลินี ฟอร์มมิง ยูนิต (granulocyte-macrophage colony-forming unit หรือ CFU-GM) ที่ถูกกระตุ้นโดยโกรท แฟกเตอร์ (growth factor) หลายชนิด ที่สำคัญได้แก่ แมคโครฟาจ โคลินี สติมูเลติง แฟกเตอร์ (macrophage-colony-stimulating factor หรือ M-CSF) กระตุ้นให้เกิดการเจริญและป้องกันการเกิดการตายแบบอะพอพโตซิส (apoptosis) ในช่วงแรกของการสร้างเซลล์สลายกระดูก (A ในภาพ 7) จากนั้นจะมี RANKL เป็นสารสื่อกลางเริ่มต้นในการสร้างเซลล์สลายกระดูก (B ในภาพ 7) โดยยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนรูปร่างไปเป็นเซลล์สลายกระดูก เช่น IL-1 และพรอสตาแกลนดินส์ (prostaglandins) เป็นต้น (C ในภาพ 7) นอกจากนี้ยังพบว่ามีสารอีกชนิดหนึ่งที่มีผลต่อกระบวนการสร้างเซลล์สลายกระดูกอีก สารดังกล่าวได้แก่ ADAM 8 (Roodman, 2006)

ภาพ 7 ภาพจำลองแสดงการสร้างเซลล์สลายกระดูก

(แหล่งที่มาจากรoodman, 2006)

ADAM หรือ A Disintegrin And Metalloproteases เป็นโปรตีนที่ทอดผ่านเยื่อหุ้มเซลล์ชนิดที่ 1 (type 1 transmembrane protein) พบได้ที่ผิวเซลล์หลายชนิด เช่น เม็ดเลือดขาวชนิดนิวโทรฟิล และแมคโครฟาจ เป็นต้น ADAM ทำหน้าที่หลายอย่างแตกต่างกันไปตามชนิดของ ADAM โดยมีหน้าที่สำคัญในกระบวนการทางชีววิทยาของเซลล์ต่างๆ เช่น กระบวนการติดต่อสื่อสารระหว่างเซลล์ หรือระหว่างเซลล์กับแมทริกซ์นอกเซลล์ รวมทั้งกระบวนการปฏิสนธิ (fertilization) กระบวนการสร้างเส้นประสาท (neurogenesis) การย่อยสารต่างๆ ในแมทริกซ์นอกเซลล์ และการหลุดออกของโปรตีนบนเยื่อหุ้มเซลล์หลายชนิด (Yamamoto และคณะ, 1999)

โปรตีนในตระกูลของ ADAM ถูกแบ่งออกตามหน้าที่ที่แตกต่างกันในแต่ละเซลล์ที่ ADAM เข้าไปมีบทบาท โดยมักพบ ADAMs 1-7 ในอวัยวะสืบพันธุ์ ADAM เหล่านี้จึงมีบทบาทสำคัญในการรวมกันของอสุจิและไข่ (sperm-egg fusion) รวมทั้งมีบทบาทในการสร้างอสุจิด้วย ADAM 9 พบได้ในหลายอวัยวะ เช่น ปอด ส่วน ADAM 12 และ ADAM 19 พบในกล้ามเนื้อในระยะที่เป็นตัวอ่อนและในกระดูกตั้งแต่วัยที่เป็นตัวอ่อนถึงวัยผู้ใหญ่ ADAM 17 หรือ TACE (tumor necrosis factor α converting enzyme) และ ADAM 10 มีหน้าที่สำคัญในกระบวนการสร้าง TNF- α บนเยื่อหุ้มเซลล์ โดยชนิด ลักษณะ จำนวนกรดอะมิโน และหน้าที่ของ ADAM แต่ละตัวมีความแตกต่างกันไปตามชนิด ดังแสดงในตารางที่ 1 (Yamamoto และคณะ, 1999)

ตารางที่ 1 ชนิด ลักษณะ จำนวนกรดอะมิโน และหน้าที่ของ ADAM
(แหล่งที่มาจาก Yamamoto และคณะ, 1999)

Table 1. Characteristics of ADAM family proteins

ADAM and other names ^a	kDa	Amino acids	Gene locus	Functions/disease	Distribution
gADAM 1, fertilin α , PH-30 α	60	804 ^b (289) ^c	12q24(5) ^d	Sperm-egg fusion	Sperm and others
gADAM 2, fertilin β , PH-30 β	44	735 ^b (353) ^c	8p21(14) ^d	Sperm-egg fusion	Sperm
mCyrtestin, ADAM 3	?	823	8	Spermatogenesis	Sperm
mADAM 4	?	473	6(9) ^d	Spermatogenesis	Sperm and others
mADAM 5	?	751	8p(8) ^d	Spermatogenesis	Sperm and others
gADAM 6	?	735	?	Spermatogenesis	Sperm
rEAP I, ADAM 7	89	789	?	Spermatogenesis	Epididymis
mCD156, mMS2, mADAM 8	89	826	7F3-4 ^e	PMN infiltration	PMN, M ϕ
hCD156, hMS2, hADAM 8	60	824	10q26.3 ^f	PMN infiltration	PMN, M ϕ
hADAM 9, MDC 9	84	845	?	Signalling	Lung and others
bmADM, ADAM10	62	748	?	Myelin degradation, TNF- α release	Brain, spleen and others
hMDC, ADAM 11	?	770	17q21.3 ^f	Tumor suppressor	Breast, ovary and others
mMeltrin α , ADAM 12	67	903	?	Myogenesis	Bone, fetal muscle
mMeltrin β , ADAM 19	?	150	5(11) ^d	Myogenesis, metalloprotease	Bone, fetal muscle
hMetargidin, ADAM 15	63	814	?	Platelet aggregation, atherosclerosis	M ϕ , endothelial cells
mADAM 15, AD56	?	814	?	Intracellular protein processing	M ϕ
hTACE, ADAM 17	85	824	2(12) ^d	TNF- α , β amyloid release	M ϕ and others
dKUZ	?	1239	?	Neurogenesis	Nerve
mADAMTS-1	100	951	?	Cachexia	Heart, kidney

Abbreviations: M ϕ , macrophage; PMN, polymorphonuclear leukocyte; TNF- α , tumor necrosis factor α .

^aADAM family protein species: b, bovine; d, drosophila; g, guinea pig; h, human; m, mouse; r, rat.

^bData deduced from cDNA.

^cMature protein.

^dHuman (mouse).

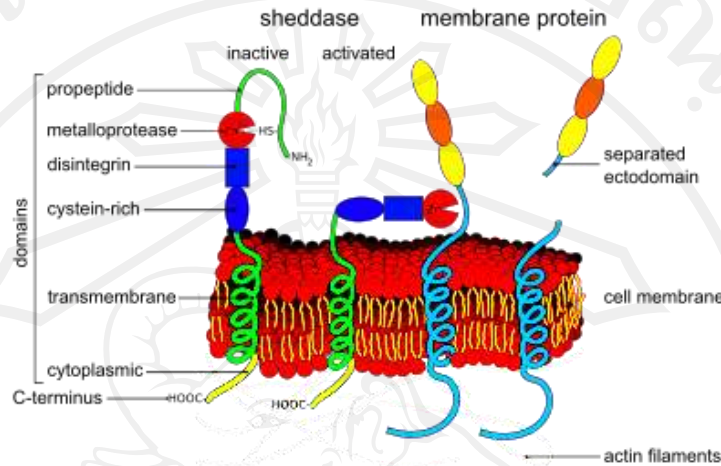
^eMouse.

^fHuman.

จากโครงสร้างของ ADAM สามารถแบ่ง ADAM ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่อยู่ภายนอกเซลล์ คือส่วนปลายด้านหมู่อะมิโน (N-terminus) ซึ่งประกอบไปด้วยโปรเปปไทด์ โดเมน (propeptide domain) เมทัลโลโปรตีเอส โดเมน (metalloprotease domain) ดิสอินเทกริน โดเมน (disintegrin domain) และซิสเทอีน ริช โดเมน (cystein-rich domain) ส่วนที่อยู่ระหว่างเยื่อหุ้มเซลล์ และส่วนที่อยู่ภายในเซลล์ คือส่วนปลายด้านหมู่คาร์บอกซิล (C-terminus) ประกอบไปด้วยไซโตพลาสมิค โดเมน (cytoplasmic domain) ทำหน้าที่ในการส่งสัญญาณเข้าสู่ภายในเซลล์ (ภาพ 8) (Edwards และคณะ, 2008)

ในการทำงานของ ADAM เริ่มจากการหลุดออกของส่วนโปรเปปไทด์ โดเมน จากการกระตุ้นของสารต่างๆ แล้วแต่ชนิดของ ADAM ทำให้ส่วนเมทัลโลโปรตีเอส โดเมนเปิดออกและส่งผลให้เมทัลโลโปรตีเอสทำงานได้ จึงเกิดการตัดโปรตีนอื่นๆ ที่อยู่บริเวณเยื่อหุ้มเซลล์อย่างจำเพาะ

ต่อเมทัลโลโปรตีเอสอื่นๆ ทำให้เกิดการหลุดออกของโปรตีนบนเยื่อหุ้มเซลล์ เช่น TNF- α เป็นต้น
 ดังภาพ 8 (Edwards และคณะ, 2008)

ภาพ 8 ภาพจำลองแสดงการทำงานของ ADAM
 (แหล่งที่มาจาก Edwards และคณะ, 2008)

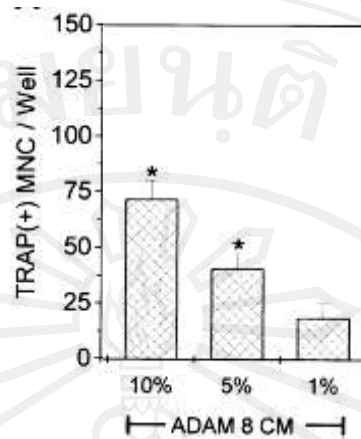
ADAM 8 หรือ CD156 หรือ MS2 เป็นโปรตีนที่ทอดผ่านผนังเซลล์ชนิดที่ 1 ที่พบมากในเซลล์เม็ดเลือดขาวชนิดโมโนไซต์และสามารถพบได้ในเซลล์อื่นๆ เช่น แกรนูโลไซต์ (granulocytes) และบีลิมโฟไซต์ (B-lymphocytes) โดยพบยีนที่สร้าง ADAM 8 บนโครโมโซมของมนุษย์ในตำแหน่งที่ 10q26.3 (Yoshiyama และคณะ, 1997)

ADAM 8 มีโครงสร้างเป็นกรดอะมิโน 824 ตัว ดังแสดงในภาพ 9 ที่แยกส่วนต่างๆ ออกด้วยสีที่แตกต่างกัน เรียงลำดับดังนี้ สีส้มคือซิงแนลเปปไทด์ สีน้ำตาลคือโปรเปปไทด์ โดเมน สีเขียวเข้มคือเมทัลโลโปรตีเอส โดเมน สีฟ้าคือดิสอินเทกริน โดเมน สีเขียวอ่อนคือซิสเทอีนริช โดเมน สีเหลืองคืออีพิเดอมัลโกรวแฟคเตอร์โดเมน สีม่วงอ่อนคือส่วน ฟริทรานสเมมเบรน สีน้ำเงินคือส่วนที่อยู่ในไซโตพลาสซึม และสีม่วงคือ Src homology โดเมน (Yamamoto และคณะ, 1999)

MRGLGLWLLGAMMLPAIAPSRPWALMEQYEVVLPRLPGP	40
RVRRALPSHLGLHPERVSYVLGATGHNF TLHLRKNRDL LG	80
SGYTETYTAANGSEVTEQPRGQDHCLYQGHVEGYPDSAAS	120
LSTCAGLRGFFQVGSDDLHLEIPLDEGEGGRHAVYQAEHL	160
LQTAGT <u>CGV</u> SDDSLGSLGPRPTAAVFRPRPGDSLPSRETR	200
YVELYVVVDNAEFQMLGSEAAVRHRVLEVNVNHVDKLYQKL	240
NFRVVLVGLIWN SQDRFHVSPDPSVTLENLLTWQARQRT	280
RRHLHDNVQLITGVDFGTGTVGFARVSAMCSHSSGAVNQD	320
HSKNPVGVACTMAHEMGNLGMDDHENVQGCRCQERFEAG	360
RCIMAGSIGSSFFPRMFSDCSQAYLESFLERPQSVCLANAP	400
DLSHLVGGPVCGNLFVERGEQCDGPPEDCRNRCCNSTTC	440
QLAEGAQCAHGTCQCECKVKPAGELCRPKKDMCDLEEFCD	480
GRHPECPEDAFQENGTFCSSGGYCYNGACPTLAQQCQAFWG	520
PGGQAAEFSCFSDILPGCKASRYRADMCGLVQCCKGGQQP	560
LGRAICIVDVCHALTTEDGTAYEPVPEGTRCGPEKVCWKG	600
RCQDLHVYRSSN <u>CBAG</u> CHNHGVCNHRQECHCHAGWAPPFC	640
AKLLTEVHAASGS <u>LPVLVVVVLVLLAVVLVTLAGIIVY</u> RK	680
ARSRILSRNVAPKTTMGRSNPLFHQAASRVPAKGGAPAPS	720
RGPQELVPTTHPGQPARHPASSVALKRPPAPPVTVSSPP	760
FPVVPYTRQAPKQVIKPTFAPPVPPVKPGAGAANPGPAEG	800
AVGPKVALKPPIQRKQGGAGAPTAP	824

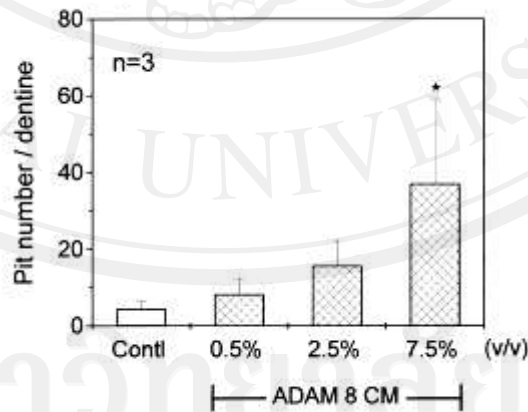
ภาพ 9 ลำดับกรดอะมิโนของ ADAM 8
(แหล่งที่มาจาก Yamamoto และคณะ, 1999)

มีการศึกษาเกี่ยวกับ ADAM 8 และการสร้างเซลล์สลายกระดูกในห้องทดลอง เมื่อเลี้ยงเซลล์สลายกระดูกด้วยอาหารเลี้ยงเซลล์ที่มีความเข้มข้นของ ADAM 8 ที่แตกต่างกัน พบว่าสามารถกระตุ้นการสร้างเซลล์สลายกระดูกได้ในกรณีที่มีอาหารเลี้ยงเซลล์มีความเข้มข้นของ ADAM 8 ที่มากขึ้น โดยมีลักษณะสอดคล้องไปตามความเข้มข้นของ ADAM 8 ดังภาพ 10 (Choi และคณะ, 2001)

ภาพ 10 การสร้างเซลล์สลายกระดูกที่เพิ่มตามความเข้มข้นของ ADAM 8
แกน x คือ ความเข้มข้นของ ADAM 8 แกน y คือ จำนวนเซลล์สลายกระดูก
(แหล่งที่มาจาก Choi และคณะ, 2001)

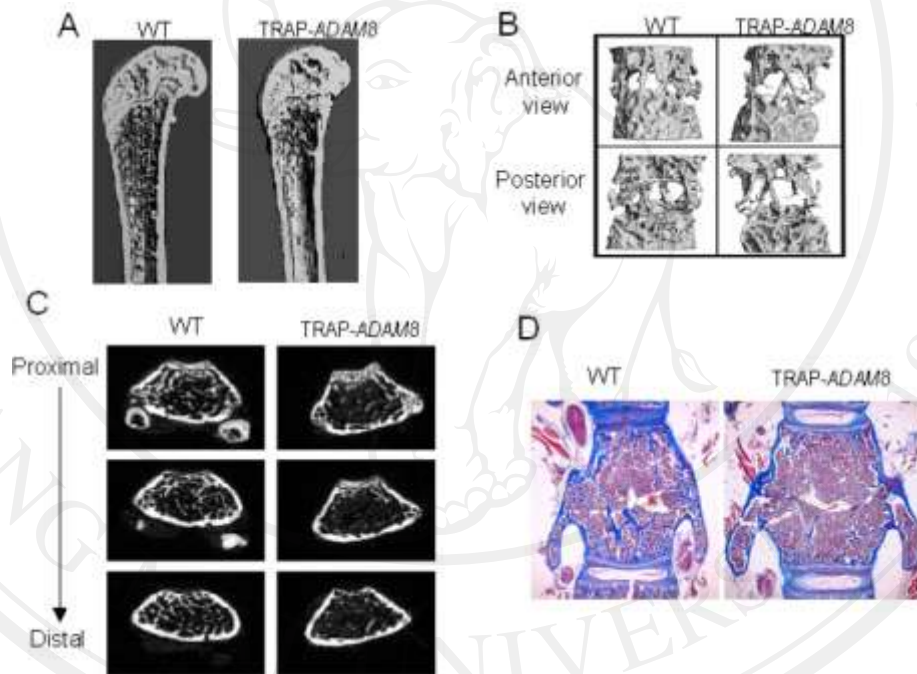
อีกทั้งเมื่อเลี้ยงเซลล์โมโนไซต์ในความเข้มข้นของ ADAM 8 ที่แตกต่างกัน พบว่า ADAM 8 สามารถกระตุ้นให้เซลล์ดังกล่าวเปลี่ยนไปเป็นเซลล์สลายกระดูกได้โดยตรวจจากความสามารถในการทำลายเนื้อฟัน เห็นเป็นหลุมบนผิวเนื้อฟันที่ย้อมติดสีที่มากขึ้นในลักษณะที่สอดคล้องไปตามความเข้มข้นของ ADAM 8 ดังภาพ 11 (Choi และคณะ, 2001)

ภาพ 11 การทำลายเนื้อฟันเป็นหลุมสอดคล้องไปตามความเข้มข้นของ ADAM 8

แกน x คือ ความเข้มข้นของ ADAM 8 แกน y คือ จำนวนหลุมที่ถูกทำลายโดยเซลล์สลายกระดูก
(แหล่งที่มาจาก Choi และคณะ, 2001)

ในการทดลองของ Ishizuka และคณะ (2011) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ADAM 8 ในหนูที่ดัดแปลงพันธุกรรมให้สร้าง ADAM 8 มากขึ้น (TRAP-ADAM 8 mice) เปรียบเทียบกับหนูที่ไม่มีการดัดแปลงพันธุกรรม (Wild type; WT) โดยดูผลจากภาพรังสีชนิด Micro-qCT พบว่าหนูที่ถูกดัดแปลงพันธุกรรมจนมีการสร้าง ADAM 8 มากขึ้นมีการทำลายกระดูกบริเวณขา (ภาพ 12 A) และบริเวณกระดูกสันหลังส่วนลัมบาร์ (ภาพ 12 B) มากกว่าหนูที่ไม่ได้ดัดแปลงพันธุกรรม เช่นเดียวกับภาพที่ 12 C และ 12 D ที่พบการลดลงของมวลกระดูกในกลุ่มหนูที่ได้รับการดัดแปลงพันธุกรรมเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มหนูที่ไม่มีการดัดแปลงพันธุกรรม แสดงให้เห็นว่า ADAM 8 มีบทบาทในการทำลายของกระดูกในสัตว์ทดลอง (Ishizuka และคณะ, 2011)

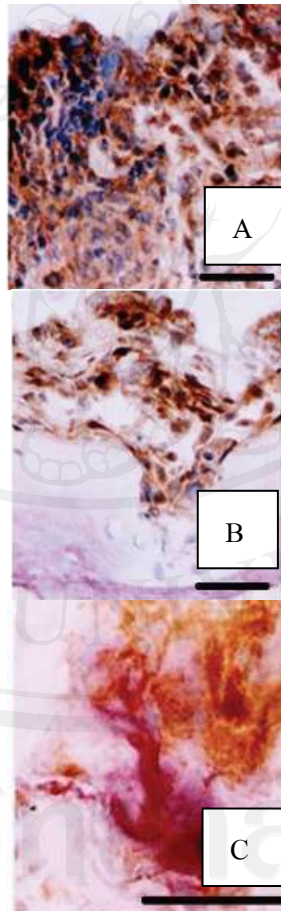

ภาพ 12 การทำลายของกระดูกในหนูที่ถูกดัดแปลงพันธุกรรม

(แหล่งที่มาจาก Ishizuka และคณะ, 2011)

นอกจากนั้นยังมีการศึกษาเกี่ยวกับ ADAM 8 ในมนุษย์ด้วย เช่นการศึกษาของ Ainola และคณะ (2009) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ADAM 8 ในผู้ป่วยโรคข้ออักเสบรูมาตอยด์ซึ่งเป็นโรคที่มีการอักเสบอย่างเรื้อรังของข้อและจำเป็นต้องได้รับการปลูกถ่ายข้อสะโพก โดยชิ้นเนื้อที่นำมาศึกษาคือส่วนเยื่อหุ้มข้อ (synovial tissue) ที่หุ้มอยู่ด้านนอกของข้อและส่วนแพนนิส (pannus tissue) ซึ่งเป็นเนื้อเยื่อที่เกาะกับกระดูกอ่อน เปรียบเทียบกับผู้ป่วยโรคข้อเสื่อมที่เป็นโรคที่มีการสึกและเสื่อมของ

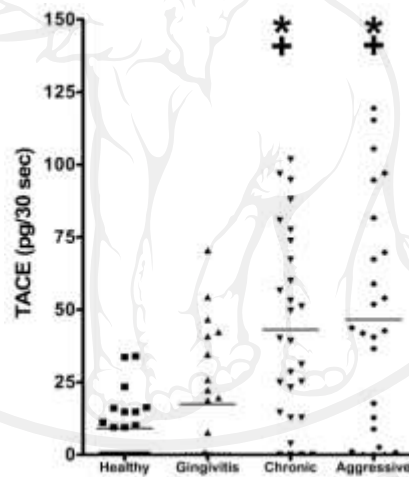
ข้อเป็นกลุ่มควบคุม ขึ้นเนื้อของผู้ป่วยโรคข้อเสื่อมที่นำมาศึกษาคือส่วนเยื่อหุ้มข้อ การศึกษานี้พบว่าสามารถตรวจพบ ADAM 8 ในตัวอย่างที่ได้จากผู้ป่วยโรคข้ออักเสบรูห์มาตอยด์ได้มากกว่ากลุ่มควบคุม คือพบในส่วนของเนื้อเยื่อแพนัสร้อยละ 60 และพบในเยื่อหุ้มข้อร้อยละ 47 ในขณะที่กลุ่มผู้ป่วยโรคข้อเสื่อมพบเพียงร้อยละ 10 และเมื่อทำการย้อมขึ้นเนื้อของผู้ป่วยเพื่อดู ADAM 8 ในระดับ mRNA พบว่ามีผลการศึกษาที่สอดคล้องกัน คือพบการติดสีของ ADAM 8 mRNA ในเนื้อเยื่อแพนัส (ภาพ 13 A) ในรอยต่อระหว่างเนื้อเยื่อแข็งและเนื้อเยื่อแพนัส (ภาพ 13 B) ของผู้ป่วยโรคข้ออักเสบรูห์มาตอยด์มากกว่าในส่วนเยื่อหุ้มข้อของผู้ป่วยโรคข้อเสื่อม (ภาพ 13 C) (Ainola และคณะ, 2009) แสดงให้เห็นว่า ADAM 8 มีบทบาทในโรคข้ออักเสบรูห์มาตอยด์ ซึ่งเป็นโรคที่มีการอักเสบ และมีการทำลายของกระดูกในมนุษย์

ภาพ 13 การติดสีของเนื้อเยื่อของผู้ป่วย

(แหล่งที่มาจาก Ainola และคณะ, 2009)

จากการศึกษาเกี่ยวกับ ADAM 8 ที่ผ่านมา ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในห้องปฏิบัติการหรือในอวัยวะอื่นที่สัมพันธ์กับการอักเสบและทำลายกระดูกเท่านั้น ส่วนการศึกษาในช่องปากมีอยู่น้อยมาก ปัจจุบันมีเพียงการศึกษาเดียวที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ADAM ในทางปริทันต์ คือการศึกษาของ Bostanci และคณะ (2008) เท่านั้น โดยทำการศึกษา ADAM 17 หรือ TACE (Tumor necrosis factor-alpha-converting enzyme) ในน้ำเหลืองเหงือกของผู้ป่วยโรคปริทันต์อักเสบชนิดเรื้อรังและโรคปริทันต์อักเสบชนิดก้าวร้าว ผลการศึกษาพบว่าในผู้ป่วยโรคปริทันต์อักเสบมีค่าของ TACE สูง แต่ไม่พบความแตกต่างกันระหว่างโรคปริทันต์อักเสบทั้งสองชนิด อย่างไรก็ตามพบว่าค่า TACE ในผู้ป่วยโรคปริทันต์อักเสบมีค่าสูงกว่าในกลุ่มผู้ป่วยโรคเหงือกอักเสบอย่างมีนัยสำคัญ (ภาพ 14) รวมทั้งยังพบว่าค่า TACE นั้นมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางคลินิก ได้แก่ค่าความลึกของร่องลึกปริทันต์และค่าการสูญเสียการยึดเกาะทางคลินิกของอวัยวะปริทันต์

ภาพ 14 ระดับของ TACE ในผู้ป่วยโรคปริทันต์แบบต่างๆ
(แหล่งที่มาจาก Bostanci และคณะ, 2008)

จากการศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับการตรวจหาสารต่างๆ ที่หลั่งมาจากอวัยวะรอบตัวฟัน มักนำน้ำเหลืองเหงือกมาใช้ในการศึกษา โดยน้ำเหลืองเหงือกนั้นประกอบด้วยสารต่างๆ ที่มาจากการสร้างของร่างกายและหลั่งออกมาในร่องเหงือกที่อยู่รอบตัวฟัน เช่น เอนไซม์ ไซโตไคน์ และอินเทอร์ลิวคิน เป็นต้น รวมทั้งยังมีเชื้อแบคทีเรียชนิดต่างๆ และผลผลิตของเชื้อที่สะสมอยู่ด้วย ดังนั้นการนำน้ำเหลืองเหงือกมาตรวจจึงเป็นวิธีการนำตัวอย่างมาศึกษาที่ดีวิธีหนึ่ง เนื่องจากจะสามารถตรวจหาสารที่หลั่งออกมาจากตำแหน่งที่ต้องการตรวจได้โดยตรงแล้ว ยังเป็นวิธีการเก็บตัวอย่างที่ไม่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือมีอันตรายต่อเนื้อเยื่อโดยรอบ สามารถเก็บตัวอย่างได้ง่ายจากข้างแก้ม

ทันตกรรม และให้ผลการศึกษาที่น่าเชื่อถือ (Lamsters, 1997) วิธีในการเก็บน้ำเหลืองเหงือกเพื่อตรวจหาสารที่สนใจนั้นมีหลายวิธี โดยวิธีที่ได้รับความนิยม ได้แก่ การเก็บน้ำเหลืองเหงือกโดยใช้กระดาษซับปลายแหลม (paper points) และแถบกระดาษซับ (paper strip) Guentsch และคณะในปี 2011 ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบระดับไซโตไคน์ในน้ำเหลืองเหงือกของผู้ป่วยโรคปริทันต์อักเสบชนิดเรื้อรังจากการเก็บตัวอย่างด้วยกระดาษซับสองชนิด พบว่าเมื่อเก็บตัวอย่างน้ำเหลืองเหงือกด้วยแถบกระดาษซับสามารถตรวจหาปริมาณของไซโตไคน์ได้มากกว่าการเก็บตัวอย่างด้วยกระดาษซับปลายแหลม ส่วนการเปรียบเทียบปริมาณเชื้อแบคทีเรียแอกกรีเกติแบคเตอร์ แอคทีโนมัยซีเต็ม โคมิแทนส์ และเชื้อพอร์ไฟโรโมนเนส จิงจิวาลิส จากการเก็บตัวอย่างน้ำเหลืองเหงือกด้วยกระดาษซับสองชนิดนี้ พบว่า ให้ผลที่ไม่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงสามารถใช้กระดาษซับปลายแหลมหรือแถบกระดาษซับเก็บน้ำเหลืองเหงือกเพื่อตรวจหาสารที่เกี่ยวข้องกับระบบภูมิคุ้มกันของร่างกายหรือเชื้อแบคทีเรียได้ (Guentsch และคณะ, 2011)